

250 frs 1 vol

R. I. Hoyt Inv: J. v. Viane Fecit.

WONDERTOONEEL
DER
NATURE,

Geopent in eene korte

BESCHRYVINGE

DER HOOFDDEELEN VAN DE BYZONDERE ZELDSAAMHEDEN DAAR IN BEGREPEN; IN ORDE GEBRAGT EN BEWAART

DOOR

LEVINUS VINCENT.

TE AMSTERDAM,

Gedrukt by FRANÇOIS HALMA, Boekdrukker en Boekverkoper, in de Kalverstraat, in Konstantyn den Grooten, 1706.

EXPLICATIO AUCTORIS
TABULÆ ÆNEÆ,
REPRÆSENTANTIS
GAZOPHYLACIUM
MIRABILIUM NATURÆ, INSTRUCTUM,

A

LEVINO VINCENT.

Larus Apollineâ Breda teſtudine, plectri
Amſtelias aures, mulſerat arte ſui.
Naturæ miranda legens, & picta relinquens,
Cæpit; obeſt cœptis, invida Parca ſuis.
Mœſta Soror, jam exoſa lyras, Muſaſque ſonoras.
Dat lachrymas urnæ, Manibus exequias.
Orbum plangit opus: ſtimulant monumenta laboris,
Arte, Labore, manu, nobile tentat iter.
Pingit acu thecas, varios coralla colores,
Excipiunt, vario flore tabella micat.
Cum ſociâ quævis Vincens obſtacla Levinus
Pergendo; Iſiacum detegit arte peplum.

 Cura

Cura , indefessis utroque sub axe carinis ,
Ridet hians cœlum , ceu glaciale salum.
Ipse pater Nereus , jubet imo ex gurgite Glaucum
Promere , quid conchæ , purpura & ostra ferant.
Najades , & Nymphæ fluvios sylvasque pererrant :
Quæque suum gaudent , contribuisse decus.
Cannibales , Seres , Persas , Garamantas & Indos ,
Ut magis exornent , impigra cura tenet.
Magnificum sic surgit opus , rarique Theätri
Vasa volatilibus , reptilibusque scatent.
Fit Templum , stant pulcra Deæ penetralia Matris
Memphiticum , Amstelio , postpositura solo.
Vim pateris ; sed ne doleas producier antris :
Hic Reges captas Isis amore tui.

Romanus de Hooge , J. U. D.

UITLEGGING
DER TYTEL-PLAAT VAN HET
WONDERTOONEEL
DER
NATURE,
ZORGVULDIG VERGADERT, UITGELEEZEN, EN IN ORDE GEBRAGT,
DOOR
LEVINUS VINCENT.

DE Wonderen der Nature te doorgronden, is God als van achteren beſchouwen. Deeze kan men niet als door haare byzonderheden kennen; waartoe zich veele benaarſtigt hebben; maar van hun allen is my niets voorgekomen, zoo kunſtig geſchikt, zoo uitvoerig opgewerkt, nog zo behaaglyk ten toon geſtelt: als het verwonderlyk Kabinet van *Levinus Vincent*; waarom het my geluſt heeft, dit met deze tytelplaat in 't licht te laaten komen; uitdrukkende

THEATRUM NATURAE MIRANDUM.
VERWONDERLYK TOONEEL DER NATURE.

Dit laat van boven zien, in de voorpuy, feſtoenen van allerlei uitgeleeze Zeehoorenen, en prachtige Schelpen, die, door de kunſt gepolyſt, de paerlen in glans niet wyken. Voor de rechter zyde van dit poortaal, ziet men de borduurkonſt van Vincents Ega. Het werk van die onvermoeide Vrouw, word hier verbeeldt, door eene naarſtige Maagd, wier hair met lieflikkende bevalligheid, uit de natuur gekrult, ryklyk dartelt langs de ſchouderen. Zy houd met haar eene hand de doos vaſt, waar op ze met de andere de kunſtige zwieren, door haar naald, met koraalwerken borduurt. Men ziet haar hals en armen met die kunſttekens praalen. Op haar zyde, hangt

hangt een korfje, waarin de uitgezochte koraalen van veelerlei verwen, gereed leggen tot haare bezigheit. Boven haar ſtaat een rond, waar in een ſcherpziende Arent, over alle ſteile toppen opgevlogen, toont den uitſtek van zyne wieken boven andere met deeze woorden:

FACILE HUC ME NEMO SEQUETUR.

NIEMANT ZAL MY TOT HIER TOE LICHT NAVOLGEN.

Voor de linker zyde ſtaat de Schilderkunſt der Ouden, met uitgezochte waterverwen, en arbeidzaam penſeel, aftrekkende de ſchoonſte bloemen, en vreemſte dieren van alle geweſten. Een ſteene bloempot ſtaat voor hem, om die Ooſt- en Weſt-Indiſche opgekweekte zaden, in haaren teêrſten en ſchoonſten bloeiſtand, voor te doen: waar op hy laat rusten een vierkant tafereel, met de voortreffelykſte grootſte zwieren gevult, naar den eiſch van kloeker of teêrder deelen, met de Wiewauters, haare popkens, wormen en eyerkens. Boven dezen kunſtenaar, ziet men de Zon, toonende zyn morgenrood, met allerlei behaaglyke verwen uit de kimmen, en verdienende dit byſchrift.

LUMINE DUX ALIIS.

MET DIT VEELVERWIG SCHOON LICHT, BEN IK LEIDSMAN VAN ANDEREN.

Onder aan den ſteungrond word gezien, de zorgvuldige Naaſpoorder met de Zonnehoep omgordt, om op alle tyden van 't jaar, wel ter ſnede, de lucht- land- en waterſchepſelkens te achterhalen: daar toe houd hy zyn zyde netje gereed, om de Wiewauterkens en Vlinders met de reſt van 't vliegende gedierte, dat uit popkens voortkomt, te vangen; met de rechte hand het hoofddekzel van de Godinne Iſis ophalende, en haar borſtlap ontdekkende. Hy knielt aandachtig neder, op de verrukking die hy voelt in het beſpiegelen van de wonderwerken, die God in 't Heelal verſpreit heeſt, door de Natuur, die hier, als by de oudſte Egiptenaars, met een pluim, boven 't hoofd labberende, vertoont is, ten teken van de onnaaſpeurlykheit haarer ſteets beweegende Godheid, waarop de toorenkroon der Aarde volgt, met een krans van uitgekipte bloemen om haar hoofd, opdoende alzoo een ſtaaltje der ſteenen, bergwerken, gedroogde bloemen, en diergelyke deelen van deze Schatkamer. Dus verre ontdekt, laat zy niet alleen de kroplap van allerlei kruiden, met de ekels, de eerſte vruchten der ſterflyken, daar aan zien; maar opent zelf haar milden ſchoot, door haare veelborſtigheit, verbeeldende den overvloed, voortkweeking en onderhouding van alle Schepſelen. Haar rokken, prachtig geborduurt met allerlei praal van zwierige bloemtrekken, dekken noch iets van 't overige toe, om de Liefhebbery aan te moedigen tot voortgang in 't opdoen van haare verdere zeldzaamheden, en wonderſchatten, in de overige waereld, die de Godin Iſis onder haaren arm tot een ſteunſel houd.

De-

Deze Liefhebbery heeft de pen achter 't oor gereed, om alles te beschryven; en onvermoeit haare brieven af te zenden, door Mercurius staf. Zo dringtze door tot de afgelegenste volken des aardbodems, met een glaze flesch gevuld met onvergankelyke vogt, bewyst zy haar drift, om het vergaderde uit verre landen in deze Schatkamer over te brengen. In haar schoot, ziet men een kunstboek van vogels, plantgewassen, zaden en bloemen, met haar eigen glans, en verwen onbederflyk bewaard, gelyk een ander, met diergelyke pralende, onder haaren arm open legt, waar voor, de uitgekipste zeehoornen met de fynste klip- en strandsieraaden schitteren: De Zeevaart, geeft haar hier toe de middelen aan de hand. Deze Amazone is gewapent met de Nautulus, een Schulpvisch, die de menschen, met zyn opgetoogen vlies het zeilen eerst geleerd heeft. Haar losse lokken vliegen op van de winden gedreeven. Zy heeft haar sterk lichaam met een Seyldoeks kleed gedekt; onbekreund, of ze haar huid, als haar kleed vertaand door zon en lucht. Zy voerd een riem in de eene hand, waar meede zy langs de rivieren en in de kreeken dobbert, om ook daar uit by een te zamelen, al wat de pracht van dit werk mogt kunnen vergrooten, gelykze in groote flesschen laat zien, een koper Kapel- of Brilslang, tot een staaltje, en een Padde haare jongen uit de rug baarende, tot een proeve van Oost- en Westindische tochten. De vierkante laden, die met de bekoorlykste ordre, in de kunst te vinden, zyn geschikt, vloeijen over en flikkeren, met den schoonsten Harnasdraagenden grond, en livrei voerende boom- en bloemdierkens, met allerlei gedroogde bloemtuilkens onderscheiden, en van d'uitgezochte Zeehoornkens, schelpen en verder Zeegewas. Behalven de kunst in zoo veel boeken geslooten, van onnavolgelyke waterverwen met geen minder zeekerheit, als behagen, in teekeninge en omtrek, met een zeer aanmerkelyk landschap, als proefstaal van veelen, van koraaltakken, en andere versteende wonderboomen op inwykende gronden, zoo ruim en sierlyk geplaatst; dat'er des Aanschouwers gezicht, op de alderaangenaamste wyze in verdwaalen moet. Met deze kleine proefstukken, leid ons de Schatbewaarderin tot de Schatkamer zelve, waar boven zich een heldere lucht opdoet, door den nevel van onkunde, die van de straalen der ryzende Zonne verdreven worden, 't gebou verlichtende, in wiens bovenste men *Antoni van Breda*, goeder gedachtenisse, gewaar wordt. Die Liefhebber, die 't ontwerp en begin van deze Wonderkamer gemaakt heeft, blyft en blinkt in een borststuk ter gedachtenisse zyner diensten, in een rond van palmveeren, de rust der vroomen betekenende: Boven 't Beeld is zyn vergoode Apollos Harp, merkteken van zyn uitstekenden geest en handt, in stellen, zingen en speelen op blaas- en snaarentuig, by uitnementheit, zyn leeven geduurende, geroemt. De hemelkloot, waartoe hy is overgebragt, maakt dit heugteken als een grafnaalt op: aan beide de zyden van 't borststuk hangen in Nissen gegra-

veert,

veert, de kunst- en werktuigen van zyne onvermoeide gaderlust, van zoo veele en zeldzame dierkens, die hem van de vier deelen der weereld toequamen. Europe en Asie worden door de kleenheit der plaate belet zich te vertoonen; maar het groote Zuider- en Noorder Amerika legt op haar hangmak met een teene Esekeepsche korf, vol schoone vremdigheden onder den slinke arm, met haar rechte hand gereet, om met haaren pokhouten booge in de bosschen de uitgekipste vogels te schieten, om met de pluimen haare hoofthairen te sieren, en de beste daar uit, tot dit Hooftkabinet te zenden. Aan d'andere zyde legt het gezengde Afrika met haar Olifantshooren; Pauweveeren en Spanringen, dekken haar Lammerenbol, en versieren haare armen. Zy vliegt langs de heete bergen, en de dunne bosschen hebbende doorsnuffelt, legt ze vermoeit aan de Goutkust, om de vremdigheden, by haar ontdekt, over te zenden aan den Navolger van *Breda*, *Levinus Vincent*, en zyne onvermoeide Ega: Hebbende de Violons opgehangen, kittelen ze nu ruim zoo krachtig oog en ziel met voorwerpen, die overblyven, als voorheenen d'ooren met het stryken der zielroerenste snaaren: Zy beide verheerlyken door gestadige aanmerkingen hunnen arbeid. Hun liefhebbery praalt in het midden van het werk op een voetbank, versiert met het gevlochten Syffer van *Levinus Vincent*. Deze vlugge Nimf draagt de onrust, die haar onophoudelyk prikkelt, om de kracht van haar Schatkamer verder uit te zetten, met de vleugelen van verstant aan 't hooft, om het uitgekipte net te schakeeren: In d eene hand houd ze een Bykorf, om de werkzaamheit en naarstigheit van die dierkens, by haar drift te vergelyken, die uit alle bloemen van alle kanten, het beste zuigen, en haar Honig in een wonder nette bouw van Wasch-pak- en Werkhuizen bearbeiden en vergaderen: In de andere een Vyl om d'ontfangene zeegewassen op te zuiveren en te polysten. Haar kleed is vlug, gelyk haar stant, om alles op te zoeken: Twee Pagien sluiten haare zyde, schakeering en sierzel, d'eene onder de Bykorf met een passer en grondtekening in de hand, laat een Egyptische Waterpas zien om met zekerheit de schikking te ontwerpen, bearbeiden en uitvoeren: D'andere met een stantteekeninge, en een Paauwestaart, wyst aan, hoe bezorgt zy is, om alle die vergaderde schatten, met haar schoonsten glans en praal, op haar dag en stand te zetten. De wederzydsche Kassen en Kabinetten, die, als zoo veel schermen t'elkens verwisselt kunnen worden, krielen van den overvloed, der overwondere zamenvloeijende werken der Natuure, die, meer door denken dan schryven, begrepen kunnen worden; en met aandacht en eerbiedenis van gekroonde Hoofden, Prinssen, en Vorstelyke personaadjen, met een verrukkende verbaastheit beschout zyn.

Door Romein de Hooge,

Rechtsgeleerde.

IN RARISSIMAM RERUM NATURALIUM SUPELLECTILEM, MAGNO STUDIO COLLECTAM A VIRO DILIGENTISSIMO LAEVINO VINCENTIO.

AD SPECTATOREM.

Uam juvat arcanas Naturae discere leges,
Scrutarique vagas, quas habet illa, vices!
Seu modo producit variis animalia formis,
Quae polus, aut tellus, aut maris aequor alit;
Seu folia atque herbas vario sub sole calentes,
Æternas venae luxuriantis opes.
Quo mentem intendas animi, quo lumina flectas,
Mirandi quid non illa decoris habet?
Et creat, & pingit, centumque coloribus usa
Innumeris ludit ingeniosa modis.
Quid tamen haec prodest miracula noscere rerum,
Et posita ante oculos omnia habere suos?
Quid prodest etiam Naturae noscere cursus,
Si non Naturae cognitus auctor erit?
Ille his in foliis, ille his se prodit in herbis:
Auctorem referunt singula visa suum.

Hunc tibi proponit tabulis VINCENTIVS *iſtis:*
Hunc animo infixum tu quoque ſemper habe.
Sic dum coeleſtes avidus mirabere dotes,
VINCENTI *laudes quo decet ore canes.*
Ille tuos hunc theſaurum collegit in uſus:
Ille patere tibi tot monumenta facit.
Nec tamen haec cuncta exſequitur ſine compare cara:
Æquiparat juſtis laudibus illa virum.
Illa virum incendit ſtimulata cupidine pulcri,
Quaque poteſt illi dote placere placet.
Omnia diſcernit, diſcretaque in ordine ponit
Omnia, praeſcriptis conſtituitque locis.
Non aliter dulci diſtendit nectare cellas,
Et mella in querno cortice condit apis.
Vivat, & extentos cum conjuge protrahat annos,
Nomen & a rara ſedulitate ferat.

DAVID HOOGSTRATANVS.

NOO-

NOODIG BERICHT

VOOR DE BESCHOUWERS

VAN DE

WONDEREN DER NATUUR,

SAAMEN GEBRACHT

DOOR

LEVINUS VINCENT.

Ie zich begeerig toond om 's Hemels wonderheeden,
In bloemgewaſſen van hun wortels afgeſneeden,
Ontelbre zaaden van het veld by een vergaêrd,
Uitheemſe vogels na hun dood zoo fris bewaard,
Gedrochten in een Glas vol zuiver vocht beſlooten,
Gevlamde Schelpen uit het grondloos diep gevlooten,
Zeehoornen overſchoon van Vrouw Natuur bemaald,
Onbloedig luchtgedierte, uit Ooſt en Weſt gehaald,
En door de kunſt bewaard, verëeuwigd voor 't bederven,
Of nette tekening gevuld met waterverven,
En duizend diertjens als borduurſel, zy aan zy,
Zoo geeſtig geſchakeert gelyk een Schildery,
Of wonderbaar geſteente, en verwen en metaalen,
Of Zeegewaſſen en getakte Zeekoraalen,
En al wat ongemeen en dierbaar word geacht,
De ganſche waereld door, hier mild by een gebracht,

Van tyd tot tyd voltooit , verheerlykt uit het duifter ,
Nu op een ruim vertrek met fchoonder glans en luifter ,
Zoo net geregeld te befchouwen , een voor een ;
Diend niet te driftig door verwaande onkundigheên,
Of laag gevoelen van de uitmuntenheid der zaaken ,
Van niemand zonder fchult ooit reukeloos te laaken ,
By 't zien van 't eerfte ftuk te haaften naar het end.
Zulk flag van vrienden en gezelfchap mag VINCENT,
Van zyne wonderzaal , wel zonder fmert ontbeeren,
By die al te onbefchroomt de koftlykheid handteeren ,
Of door een groot gevolg van knechten , 't ganfche huis
Onveilig maaken , en de kamer met gedruis
Vervullen , daar men zelf bevreeft voor fnoode treken,
Niet zelden loopt gevaar van kwetzen, kneuzen, breeken:
Maar deeze Schat van zoo veel dierbre zeldzaamheên ,
Die dubbelt waardig word van kenners aangebeên ,
Dus rykelyk vergaêrd met onverdrietig poogen ,
Vereift bedaarde Liên , en fcherp doorzichtige Oogen.

G. B.

OP DE WONDEREN DER NATURE,

UIT ALLE GEWESTEN DER WERELT BYEEN GEBRAGT

DOOR DEN E.

LEVINUS VINCENT.

Nequeunt expleri corda tuendo.

At wellust komt myn' zanglust nopen !
Zo vreemt , zo aangenaam , zo nut ,
Als luttel menschen stont te hopen :
Een wellust , daar 't verstant by dut ,
Verrukt by staat en opgetogen :
Genoten , ô VINCENT , in 't zien
Van wondren , daar Natuurs vermogen
Voor Godt , haar' vader , elk de kniên
Leert buigen : keur van wonderheden ,
Als nooit myn oog voorhenen zag.
Wie kanze noemen ? wie ontleden ,
Al wat uw gunst brogt voor den dag ,
Uit zo veel kabinetten , kassen ,
En laden ; vol verscheidenheên
Van zeldsame aardt - en zeegewassen ;
't Zy groot , of hoog van waarde in 't kleen :
Van inheemsche en uitheemsche dieren ,
Gevogelte , overschoon van pluim ;

Een vlugt, die bloedeloos gaat zwieren,
  Ook ſchoon gekleedt, door 't luchtig ruim:
Van plante en kruit, noch friſch, vol levens,
  En pracht, daar Flora mê braveert:
En wat in twee paar delen tevens
  De werelt met ſieraat ſtoffeert;
Wat kloeke reizers vlytig zochten,
  Wat ſtil en ſtom den ſchepper pryſt:
Ook padde en ſlang, en meer gedrogten,
  Daar met vermaak 't gezigt van yſt.
Ontelbaar is 't, waar lucht en aarde
  En ſtroom onze ogen mê bekoort:
Maar gy, die niet gemeens vergaarde,
  Toont groei, en zaat ook, en geboort.
Aan 't menſchdom ſchenkt Natuur verquikking,
  Of nut in 't geen zy baart: maar gy
Zet ook 't geringſte door uw ſchikking,
  Vol geeſt en kunſt, een' luiſter by,
Daar niets verwart legt, of verwildert.
  Hoe trots Apelles maalkunſt praal',
Gy wint het: gy borduurt, gy ſchildert
  Met vliege en tor, kapel, of kraal.
Geen oliverf duurt min bedorven,
  Dan 't geen gy toont in waterverf.
Gy bergt veel dieren, lang geſtorven,
  Door kracht van wyngeeſt voor bederf.
Gy levert telgen, ooft en bomen,
  By horens, daar een gloet uit ſtraalt,
Geviſcht uit Nereus diepſte ſtromen,

Dat

Dat Proteus geeſt hier zelf in dwaalt.
Dedaal zou, ſchoon hy zweefde op vlerken;
Zich hier in kunſt niet zien volleert;
Maar Naſoos dichtgeeſt wonderwerken
Op niew, van vorm in vorm verkeert.
Uw Schoonbroêr blyf dus nooit vergeten,
BREDA, die d'eerſte ſchakels brogt
Tot zulk een grote wonderketen,
Door u van jaar tot jaar volwrocht.
Volwrocht? dat blyft uw hope ontkennen,
Door vlyt noch yver ooit gemat.
Elke aanwinſt ſtrekt een ſpore in 't rennen
Tot groter aanwinſt van dien ſchat:
Een' ſchat, die, ſchoon men ganſche dagen,
Beluſt tot naaw bezien, hieraan
Te koſt lei, altyt zou behagen,
En zulk een' oogluſt niet verzaân.
Men danke uw Ega ook, die leven
En luſt in dien natuurſchat vint,
Noch broêr noch man hier toe wil geven.
O zeldſaam paar, zo eensgezint
In zeldſaam werk! wel waardt, dat heren
Zo groot, als Pruiſſens Koningk, en
Tuskanens Grootvorſt, zelfs dit eren
Met oog en tong, of hant en pen;
De Kzaar, daar 't magtig ryk der Ruſſen
Voor buigt en beeft, u heuſch begroet;
Keur Palts zyn' luſt hier niet kan bluſſen
In 't zien, met geen' geringen ſtoet.

Aartshertog Karel, die de tronen
    Der Oostenrykſche mogentheit
Door 't erfgebiedt der Spaanſche kronen,
    Met hulp der hoogſte Majeſteit,
In top van glori wil verheffen,
    Bukt neêr uit luſt, om op de knien
(Wie zou de waarde niet beſeffen?)
    Een kas, vol wondren, door te zien.
Koomt herwaart, gy Natuurdoorgronders,
    Die 't al doordringt met uw vernuft:
VINCENT ontdekt u iet byzonders,
    Daar 't ſneêgſte brein van ſtaat verſuft.
Gy Godtverzakers, in 't beſtormen
    Van 's hemels troon te ſtout en trots,
Koomt herwaart; leert van ruipen, wormen,
    En ſchulp en ſteen, hoe 's groten Godts
Almogentheit onze aardtſche broosheit
Beſchame; en ſtaakt uw blinde boosheit.

J. VOLLENHOVE.

OP HET
UITMUNTEND KABINET,

VEELE ZELDZAAMHEDEN EN WONDEREN DER NATUURE BEHELZENDE,

MET ONNAVOLGBAREN VLYT BY EEN VERGADERT,

DOOR

LEVINUS VINCENT,

EN IN EEN NETTE ORDRE GEBRAGT, DOOR HULPE VAN ZYNE E. EGA,

JOHANNA BREDA.

IK, ongewoon de ſnaar der dichtkunſt veel te roeren,
Laat echter thans met luſt en liefde my vervoeren
Tot eer en prys van u, ô wakkere VINCENT!
Door uwe wonderkas, by kleen en groot bekent.
'T verlieſt hier waarlyk al zich zelf, dat u gaat vinden,
Wanneer gy onvermoeit, voor vremden en voor vrinden
Gulhartig opent uw weêrgaloos Kabinet:
Hier ſtaat een Vorſt, een Prins, een Koning voor verzet.
De groote Czaar, het hooft der ſtrenge en ſtrydtbre Ruſſen,
Kon hier ter naauwer noodt zyn leer- en weetzucht bluſſen:
De ryke Keurvorſt, die de kroon van Pruiſſen draagt,
Toont overluidt, hoe kunſt en arbeidt hem behaagt.
Hier doet zich kragtig op, in 't kleen, de groote weereldt,
Met zoo veel ſchatten en juweelen ryk bepeereldt:
De hooge hemel zelfs daalt, door uw vlyt, beneên:
Het pluimgevogelt, uit de lucht, 't zy groot of kleen,

Natuurlyk geſchakeert met zilver op zyn vleugelen
Of gout, dat zelden hier de geltzucht kan beteugelen,
De viſſchen uit de zee, de dieren uit den gront
Der aarde voortgeteelt, goutgeel, of blaau, of bont,
U opgelevert van al 's weerelts Zeen en Landen,
Daar 't guure Noorden vrieſt, of Ooſt en Weſt moet branden:
Wort eens dit alles van 't aandagtig hart bemerkt;
'T verneemt den Schepper dan, die al dees wondren werkt.
Was in het Paradys eens Adam by zyn Eva,
Gy zyt 'er ook, en ſchikt Godts wondren met uw Ega:
Die groote Godtheit doet zich op in 't kleenſte dier;
Haar almagt ſpeurt men in een rupſe, een vlieg, en mier.
Wie plantte daar de maag, het hart, de long, de ſpieren
En aders, daar of bloet of geeſt ſteets door moet zwieren
Tot voedſel voor het lyf, hoe kleen ook in ons oog?
Wien trekt dit niet van 't laagſt der aarde, naar om hoog!
Godts wysheit laat zich door den menſch uit water haalen;
Dit melt de ſchelp met een geſpan van zeekoraalen.
Kom, Godtverzaaker, die deez wonderen beſchout,
U, als een nachtuil, in de duiſternis onthoudt,
Kom voor het licht, en leer, met elk, uit al dees werken
Den Opperkunſtenaar in zyn gedrag bemerken:
Wat is 'er, bid ik u, dat immer quam van zelf?
Hoe diep men in den gront der Ongodiſten delf,
Men kan 't niet vinden, wyl elke oorzaak haare zaaken
Te voorſchyn bragt, en dit geen reedlyk menſch kan wraaken.
Men ſtuit in 't klimmen dan in 't ende op een begin,
Dat alles wezen gaf, en leeven, ziel, en zin.
Een ſlechte rups en worm, die nedrig kruipt langs d'aarde,
Leert aan 't opmerkend hart een ſtuk van hooge waarde:
'T geringe dier, dat in het endt zich zelf verſlyt,
Verandert wonderbaar in eenen korten tyt;
'T legt af zyn huit, met trek en pyn, en komt te vooren
Veel ſchooner na zyn doodt, dan toen het wiert gebooren.

Dat

Dat kroop, ryſt overendt, en kieſt de ruime lucht
In plaats van d'aarde, en volgt de zon na met zyn vlucht;
Geverft met gout, en geel, en zwart, en karmozynen,
Daar al de verwen van de ſchilders voor verdwynen.
Uit dit gediert, ſchoon ſtom en ſpraakloos, leert een menſch,
Vooral een Chriſten, zoo hy anders naar den wenſch
Zich ſchikt van 't heilig bladt, zyn oude en booze ſchennis
Verlaaten, met de kracht van ingekroope wennis,
De huit afleggen van zyn quaê genegentheên;
Dan pronkt hy met een' naam, gedrukt in hout noch ſteen,
Maar 't nieuwe ſchepzel voert Godts goetheit in zyn wapen,
Met eenen nieuwen naam, als naar Godts beelt herſchapen.
Dit is zyn hooftwerk, hem zoo hoog en dier belaſt,
Dit koſt hem arbeit, hier is ſmert, hier pyn aan vaſt.
Dan ſtygt hy naar om hoog, verſiert met nieuwe verven,
Bezit den hemel zelf, al jaaren voor zyn ſterven,
Verſmaadt deeze aarde, en leert naar beter dingen ſtaan,
Staat pal en onverwrikt, als alles moet vergaan;
Als 't aardtſche lichaam, naar zyn hemelſch, ſchoon verandert,
Zich opontboden vint by Jeſus gloriſtandert:
Zeg dan wel dubbel dank, ô vreemdeling en vrint,
VINCENT, en zyn' Beminde, als gy dees wondren vindt,
En dankt ze beide, die, door yver, nooit te ſtuiten,
In zoo veel ordere u, dien ſchoonen ſchat ontſluiten:
Verhaalt dit vry in 't een of 't ander Koninkryk:
Hier koos Natuur, in Godt, haar voogt, een veilge wyk,
Zoo bot als boos vergeefs door 't onverſtant beſprongen:
Het kleenſte ſchepſel ſpreekt, niet min dan Engletongen.
Beſchout en leert, door al dees wondren der Natuur,
Godt vreezen, bidden, en dankzeggen, uur op uur.

JOHANNES BRANDT.

OP HET
WEERGADELOOS
NATUURKABINET
VAN
LEVINUS VINCENT,
EN ZYNE ECHTGENOOT,
JOHANNA BREDA.

E pronkzaal, die hier prykt met onwaardeerbre zaaken,
Van alles watmen in vier wereldtdeelen vindt;
By kenners hoog geacht, en naar waardy bemint,
Is 't heerlyk ſchoutooneel om d'oogen te vermaaken.

De Vorſten, die van luſt tot deze ſchatten blaaken,
Staan opgetogen, en als door den glans verblindt,
Omdat hier vrou Natuur de grootſte kunſt verwint;
Dies elk met diep ontzagh den drempel komt genaaken.

Men pryze 't kloek vernuft en gadeloozen vlyt
Des wakkeren VINCENTS, als aan Natuur gewydt,
Om met zyne Ega haar geheimen op te ſluiten:

Zoo ſchoon, zoo wonderlyk, dat yder ſtaat verbaaſt;
Waardoor de vlugge Faam den ſchellen lof uitblaaſt
Van beider hoogen geeſt, door geene pennen te uiten.

F. HALMA.

AAN

AAN DEN
LEEZER.

Gunstige Leezer en Liefhebber.

Angezien ik my veele jaaren (zedert het overlyden van myn Schoonbroeder *Anthony Breda*, goeder gedachtenisse) hebbe beneerstigt, tot het voortzetten, vermeerderen, en in ordre brengen van zyne voor lang begonne vergaderinge der Zeldzaamheden van de Natuure; zo hebbe veeltyts bevonden, dat het vertonen der zelve, aan veele eene byzondere opwekkinge tot een erkentenisse van den Almagtigen, in hunne gemoederen, heeft te weege gebragt, waar van ook groote Personagien byzondere blyken, in hare beschouwinge, hebben getoont. En dewyl ik oordeelde, dat deeze uitwerkinge van goede nuttigheit en heilzaam gevolg konde zyn, zo hebbe ik my meer en meer tot verder opbouw van dit groote werk bevlytigt, om dit, zo veel de gelegenheit toelaat, in 't licht te brengen, en den Toegenegenen te doen zien, de heerlykheit en almagt des grooten Scheppers van het Heel-Al, niet twyfelende, of het zal aan alle vroomen en rechtzinnigen, die deeze Wonderen hebben beschouwt, of by gelegenheit zullen beschouwen, eene byzondere vergenoeginge in 't gemoet verwekken, en den onredelyken en ongoddelyken oorzaak geeven tot eerbied aan- en erkentenisse van den Schepper en Onderhouder van al het zichtbaare, en onzichtbare, door zyne onbepaalde magt geschapen.

En gemerkt de Ondervindinge my van tyd tot tyd, op een byzondere wyze, ook heeft geleert, hoe veele menschen lust en smaak hebben gekregen, in het beschouwen dezer veelvuldige Wonderheden der Natuure, uit veele gewesten der Waereld by een vergadert, en wat uitwerkinge het vertoonen der zelve, by veele In- en Uitheemschen, heeft te weege gebragt, zo hebbe ik uit veele omstandigheden en dagelyksche Ervaringe niet duisterlyk kunnen bemerken, dat aan veele genegene Liefhebberen en Vreemdelingen groot genoegen zoude worden gegeven, zo wy iets aangaande onze zaaken in 't licht gaven, en door den druk gemeen maakten, dat wy, om byzondere redenen, tot noch toe hebben opgeschort, en als ter zyde gezet. Doch aangezien wy dagelyks meer en meer, op eene krachtige wyze, zyn aangedrongen van veele goede Vrienden,

Lief-

Liefhebberen, en Geleerde Luiden, om iets dien aangaande by de hand te vatten, zo hebbe ik nu en dan myne gedachten ten dien einde laaten gaan, om te zien op wat wyze wy, tot dienſt en genoegen van veele Vremdelingen, als andere, die vermaak ſcheppen onze Wonderen der Natuure te beſchouwen, iets in 't licht zouden kunnen brengen, dat bekwaam mogte zyn de begeerte van een iegelyk te voldoen: doch hebbe beſpeurt, dat myne genegenheit en oogmerk, in dezen, niet ligtelyk naar ieders volkomen genoegen zoude kunnen worden uitgevoert, inziende niet alleen de menigvuldigheit, en grooten omtrek myner Liefhebberye, maar daarenboven de tyd en zwaare onkoſten, die tot uitvoeringe van zo groot een werk worden vereiſcht.

Om echter de begeerte van veele Toegenegenen eenigſins, en zo veel onze tyd en gelegenheit toelaat, te voldoen, zyn wy te rade geworden, eerſtelyk eene korte en beknopte Beſchryvinge van alle onze Byzonderheden, in 't algemeen; en hier na, zo Godt wil en wy leven, in 't breede in 't licht te brengen, op dat de Liefhebbers en Vreemdelingen, na 't zien onzer Zeldzaamheden, met meer onderſcheit een bekwaam denkbeeld in hunne memorie zoude kunnen behouden en mededragen, 't geen tot noch toe, door de meenigvuldigheit van veranderingen, (gelyk ons by 't vertoonen gemeenlyk word betuigt,) onmogelyk is geweeſt. Wy verhoopen dan door dit middel aan veele daar toe genegene Vrienden en Liefhebberen, die onze zaaken zullen zien, niet alleen eenig genoegen te geven, maar hen ook op te wekken in luſt en liefde tot het naſpooren en beſchouwen van Godts wonderwerken, daar Hemel, Aarde, en Wateren zo rykelyk mede vervult zyn; en dat elk die deze verwonderlyke ſchoonheden der Natuure zal beſchouwen, daar door mag worden aangezet tot lof en verheerlykinge van dien grooten Schepper, die alles wat wonderbaar is, door zyne onnaſpeurlyke wysheyt, magt en heerlykheit, in eene vaſte en volmaakte onderhoudinge, geſchapen heeft.

Wy zouden hier overvloed van ſtoffe konnen vinden, om over de geſteltenis van onze Rariteitkamer breed uit te weiden, doch ons voornemen en beſtek is niet aangelegt om by deze gelegenheit eene uitvoerige Beſchryvinge van ieder ſtuk in 't byzonder, in onze Kabinetten vervat, voor te ſtellen, maar alleen in 't algemeen te toonen de verſcheide Hooftdeelen die in dezelve begrepen zyn. Doch eer wy tot deeze korte Beſchryvinge komen, vinde ik geraden den Lezer eenige nader verklaringe te doen, ten opzigte van den oorſprong en aangroei dezer Liefhebberye, en te toonen dat dit werk het myne alleen niet is, noch dat ik hier in my zelve trachte aan te matigen eenigen lof of eere, die myn overleden Schoonbroeder *Anthony Breda*, goeder gedachtenis, door zyne onvermoeide neerſtigheit en vlyt, in 't naſpooren en verzamelen van zeer veele zaken, heeft verdient, en hem moeten toegeëigent worden; maar wy zullen in 't vervolg, daar het te pas komt, toonen wat eigentlyk, zo van zynen

als

als van onzen arbeid is, gaarne bekennende, dat hy de eerſte Stichter en Grondlegger van deeze Schatkamer der Natuure is geweeſt, gelyk alom by veelen bekent is. Derhalven heb ik goed gedacht, zyne beeltenis in deeze Tytelplaat, tot zyner eere en gedachteniſſe, te doen vertoonen. Ik betuige ook gaarne, dat ik door zyn voorbeeld en toedoen, met groot vermaak in deeze Liefhebbery, veele jaaren voor zyn overlyden, ben ingewikkelt, hebbende zelf ondertuſſchen veele Rariteiten vergadert, en onder my beruſtende gehad; waar door, na zyn overlyden, eene nieuwe ordre en ſamenvoeginge van onzer beider Liefhebbery geſproten is, en die van tyd tot tyd zodanig is vermeerdert, en toegenomen heeft, dat ik genootzaakt ben geworden het werk in 't geheel van plaats en order te veranderen; hoewel ik echter verſcheide zaken, door hem bewerkt en uitgevoert, in volkome geſtalte hebbe gelaten, gelyk in 't vervolg hope te toonen.

Wyders, dewyl de dagelykſche aanwas en menigvuldige verandering in onze Rariteitkamer, de nieuwsgierige Vreemdelingen en anderen, belet te kunnen onthouden, het geene door ons hun word vertoont, zo hebbe ik, by deeze gelegenheit, van veranderinge en verplaatzinge myner Liefhebberye, dienſtig geoordeelt, de tegenwoordige ordre en geſteltenis te gebruiken, om, zo veel doenlyk is, de geheugheniſſe der aanſchouweren te verlichten en te hulpe te komen, hier in beſtaande; dat wy alle onze Rariteiten, in byzondre Kabinetten en Kaſſen geſchikt, by elkanderen in eene groote en daar toe bequaame Zaal hebben geplaatſt, om alles beknoptelyk, het een na 't ander, in goede ordre, te kunnen vertoonen, en niet verſpreid te zien in byzondere kamers en vertrekken. En op dat wy het reeds gemelde oogmerk ook in deeze korte beſchryvinge mogen bereiken, zullen wy dezelve ordre waarneemen en houden, die wy gewoon zyn te gebruyken, by 't vertoonen onzer Zeldzaamheden, namentlyk van Kabinet tot Kabinet in ordre te doen zien, wat ieder in 't byzonder behelſt, hopende daar door ons oogwit, tot genoegen van veelen, te zullen volbragt zien.

En om de nieuwsgierige Liefhebbers door eene korte beſchryvinge van onze Rariteitkamer eene klare ſchetze voor ogen te ſtellen, zo oordeele ik het dienſtig te zyn, vooraf de algemene verdeeling en ſchikking der Kaſſen en Kabinetten aan te toonen, en alsdan verder tot de beſchryvinge van ieder in 't byzonder te komen; doch alles zoo kort en beknopt als doenlyk is.

Eerſtelyk zyn geplaatſt, tegen over den Ingang of 't Portaal en ter wederzyden van den Schoorſteen, twee groote Kaſſen, onderſcheiden in zes byzondere deelen, namentlyk; Vier kleene onder op den grond, en boven die, twee groote. Wyders zien wy geſchikt zes byzondre Kabinetten, namentlyk twee groote, en een kleender in 't midden van ieder, aan beide de zyden van 't Vertrek, maakende alzo in 't geheel zes Kabinetten en zes Kaſſen, waar van wy den inhout, op de volgende wyze, kortelyk zullen tragten te beſchryven.

N°. 1.

Eerstelyk vertoonen en beginnen wy met de eerste onderste Kas, staande regt tegen over den ingang van 't portaal, zynde de tweede ter flinke zyde van den Schoorsteen. Hier in zyn geschikt veelerhande soorten van Indiaansche Kariteiten door konst en arbeid gemaakt, bestaande in Sieraden, Kleedinge, en Optoisels, zo van schoone en vreemde Vogelvederen, als andere stoffen, kunstige gewerkte Korfjes, Geweer, Werk- en Oorlogstuygen, beneffens veele andere Vreemdigheden, die ons van byzondere Kusten zyn toegevoegt, en wy, om kort te gaan, nu niet verder sullen ophaalen.

Deze soort van Rariteiten zyn, zo door mynen Schoonbroeder, *A Breda*, goeder gedachte, als door my van tyd tot tyd vergadert, in ordre gebragt, en bewaart.

N°. 2.

De twede of volgende Kas, zynde naast aan den Schoorsteen, begrypt veele groote vierkante Doozen, van ruim 48 duim in haaren omtrek, gevult voornamentlyk met inheemsch en uitheemsch Gevogelte, als ook Vlindergedierte, opgezette Rupsen, Wormen, en andre vreemde en bekende Diertjens, zo vliegende als kruypende, beneffens veele en verscheide gedroogde Bloemen, Kruyden en Veldgewassen, dienende met eenen tot sieraat en vervullinge van de gemelde doozen. In deze Kas ziet men twee van deze doozen in zwarte lysten met spiegelglazen, strekkende tot een staal of voorbeeld, van de andere in deze Kas begrepen, dewyl de tyd niet toelaat ieder in 't byzonder te vertoonen. Alle deze Vogels en verdere Liefhebbery in de gemelde Doozen begrepen, zyn door mynen Schoonbroeder in de tegenwoordige gestalte gebragt, en alles met grooten arbeid en byzondere kunst opgevult en in postuur gestelt; zo dat hier in byna niets door ons is by gevoegt of bewerkt.

N°. 3.

De derde Kas, staande ter rechte zyde van den Schoorsteen, is de wederga van de voorige tweede Kas, en behelst ook zodanige Doozen, met uit- en inlandsche Vogels, en andre Diertjes boven gemeldt, behoorende ook eigentlyk tot de voorschreve tweede Kas, zynde voor een gedeelte door wylen mynen Schoonbroeder, en een gedeelte door ons bewerkt en voltooit. Hier in worden ook gezien twee Doozen, met uit- en inheemsche Vogelen en andere Diertjens, in zwarte lysten, met glazen als boven, tot bewys van 't overige dat in deze Kas word bewaart.

N°. 4.

Deze vierde en achterste Kas, van onderen ter rechter zyde van den Schoorsteen, begrypt veele Foliantboeken, waar in op ordre leggen veelerhande geschilderde Teekeningen in Waterverwen, zo door mynen overledenen Schoonbroeder, als andere voornaame Meesters uitgevoert, vertonende verscheide Gedierten, Zeegewassen, in- en uitheemsche Bloemen en Planten. Andere zyn gevult, zo met vreemde, als met Europise gedroogde Bloemen, Kruyden, Planten, &c. Waar van 't getal te groot is om iets te konnen vertoonen door kortheid van den tyd.

Deeze meeste zaken zyn door den Overledenen vergadert, doch echter door ons merkelyk vermeerdert en in ordre gebracht.

N°. 5.

Het vyfde is een Kabinet zwart verlakt, met Indiaans opwerk, staande ter slinke zyde van den ingang; hier in zyn begrepen en geschikt, een bykans oneindig getal van Insecten of bloedelooze diertjens, als Vlinders, of Dag-en Nachtkapellen, Vliegen, Motten, Juffertjes, Korebouten, of Puistebyters, Byen, Hommels, Wespen, Torren, Kevers, Krekels, Sprinkhanen, Rupsen, met hare Nesten en Poppen, Wurmen, Duizentbeenen, Scorpioenen, gedroogde Slangen, Haagdissen, Visjes, Land- en Water-Schildpadden, Vogeltjes en meer andre Vreemdigheden, uit de vier deelen der Waereld by een vergadert, en waar van de ordre en omstandigheden de volgende zyn. Eerstelyk bestaat dit Kabinet in 68 vierkante Laden of Schuiven, verdeelt in drie byzondere Colommen, benevens een groote diepe Schuyf, gevult met groote vierkante Doozen. De eerste 60 Laden of Schuiven zyn gevult met 280 ronde Doozen, waar in van de bovengenoemde Insecten en andre Beesjes zyn geplaatst, met dit onderscheid, namentlik 40 Laden ieder gevult met 5 ordinary ronde Doozen van omtrent $\frac{1}{4}$ el in haar diameter. 20 Schuyven met 4 grooter, en 8 enkelde groote vierkante Doozen, deze beide leste soorten zyn gevult zo met ongemeene en groote Insecten; als met rare Vogeltjes en andre vreemde Land- en Watergedierten.

De opene of ledige plaatzen in ieder Lade, zyn alle gevult met veelerlei soort van in- en uitheemsche Bloemtuylkens en rare Veldgewassen, dienende niet alleen tot sieraad en vullinge der leedige plaatzen, maar ook om te toonen de eigenschap die de Diertjens hebben met de bloemen en kruiden, zo tot hnnne voortkweekinge en onderhoudt, als tot hunne behoudenis en beschuttinge voor hunne vyanden.

De groote Schuif-lade van onderen, begrypt eenige vierkante Doozen, met groote en ongemeene stukken van Insecten, Vogeltjes, enz. nevens veele ondervindingen van Rupsen, Wormen, met hunne Popkens en Vlindergedierte, op de ordre en wyze van Joannes Goedaart in zyne Metamorphosis Naturalis.

Dit Kabinet is een der voornaamste stukken van deze Rariteitkamer, en is door ons geheel en al bewerkt en in staat gebragt, door de t'samenvoeginge van 't geene, zo door mynen Schoonbroeder is nagelaten, als dat door ons na zyn overlyden is vergadert.

N°. 6.

Dit verlakt Kabinet, zynde de wederga van het leste ofte vorige, staande mede ter slinke zyde van den ingang, naast aan de groote Kas, heeft 32 Laden van verscheelende grootte, gevult met veelerhande soorten van rare schoongemaakte en gepolyste Hoorens, Schulpen en andere Zeegewassen, mitsgaders een groote Schuyf, waar in vier Laden zyn gevult met veelerhande ongeemene Krabben, Kreeften, Zeeappelen, Zeestarren, en andere diergelyke zaaken, die in zeën, rivieren, en wateren worden voortgebragt en gevonden. Deeze Laden bestaan alle in byzondere en verschillende Ordonnantien en figuuren, alle met kleene gevlogte Kraaltjes geborduurt en uitgevoert, naar de grootte en gestalte van de Soorten daar in geschikt, op dat 'er niets gehecht of gekleeft zynde uyt zyne plaats mag verschuiven, gelyk anders dikmaal gebeurt. Dit Kabinet kan ook voor een van onze voornaamste hooftstukken worden geacht, en is alles door ons in den tegenwoordigen staat en ordre geschikt en bewerkt.

N°. 7.

Dit Kabinet, aan de rechte zyde van den ingang in 't graau geschildert, staande naast de groote Kas, behelst en vertoont een Boschtooneel van veelerhande rare Zee- en Klipgewassen, zo van Koraalboomen, Takken, Steenen, Zwammen, en meer andere ongemeene stukken, van verscheiden aart en koleur, die ons van tyd tot tyd, uit vreemde Gewesten, zyn ter hand gekomen.

Noch behelst dit Kabinet 2 Schuiven of groote Laden, gevult met curieuze en ongemeene stukken van diergelyke Zeegewassen, op eene byzondere ordre geschikt, en alles door ons vergadert en in staat gebragt.

N°. 8.

In dit achtste Kabinet (zynde de weêrga van 't vorige en naast aan den ingang) worden gezien verscheide grote Laden, ieder begrypende de geheele breette van 't Kabinet, waar van 7 zyn gevult met veel duizenden opgezette Insecten of bloedeloze Beesjes, bestaande meestendeel in Inlandsche vliegende, kruipende, en zwemmende Diertjes, alle in figuuren als borduurwerken, met waarneeminge van dag en schaduwe, vergrootinge en verkleeninge, naar proportie der trekken vast gehegt: een werk dat onmogelyk door pen of tong kan worden verbeeldt, en waar voor ieder in verwon-

dering als verrukt blyft ſtaan; uitgewerkt met ongelooflyken vlyt en patientie door mynen Schoonbroeder *A. Breda*, goeder gedachteniſſe, doch waar van door my de ordonnantie en tekening is opgeſtelt.

Wyders bevat dit Kabinet nog 4 groote Laden, en 2 Schuiven, waar in byzondere Rariteiten in ordre zyn geplaatſt; namentlyk de 2 eerſte Laden zyn gevult met veelerhande in- en uitheemſche Vogeleieren, zo van Land als Watervogelen, meeſt door wylen mynen Schoonbroeder vergadert.

Twee anderen zyn gevult met gedroogde of opgezette Gediertens, als Viſſchen, Schiltpadden, Hagediſſen, Cameleons, &c.

De eerſte Schuyf behelſt verſcheide ſoorte van Paradysvogelen, mitsgaders Veêren, Bekken, en Staarten van vreemde Vogelen.

De twede en laaſte Schuyf of onderſte Lade, is gevult met veelerhande uitheemſche, gedroogde en opgevulde Gedierten van verſcheiden aart, doch te groot en grof om in gewoone Doozen te plaatzen.

De Stukken van deze 4 laatſte Schuyven of Laden, zyn door ons alleen vergadert en in ordre gebragt, uitgezondert zekere Paradysvogel in de eerſte Schuyf begrepen, en by ons geacht en bewaart ter gedachteniſſe van den Overledenen, als zynde het eerſte ſtuk dat tot grondlegging van zyne verdere onderneeminge in de Liefhebbery, t'zedert het Jaar 1674. heeft geſtrekt, en door zeker vriend, toen ter tyt uit Indiën gekomen, als een geſchenk hem ter handt geſtelt.

N°. 9.

Het negende, ſtaande in 't midden der 2 groote aan de rechte zyde van den ingang, is een noteboom Kabinet, en begrypt 13 Laaden en een Schuyf, alle gevult en op eene byzondere wyze geordent, met veelerhande Mineralen, Steenen, Verfmineraal of Aarde, benevens eenige Gepetrificeerde, of in ſteen veranderde ſtukken, meeſtendeels door ons vergadert en in de tegenwoordige geſtalte gebragt.

N°. 10.

Dit tiende Kabinet, ſtaande ter ſlinke zyde van den ingang, en tegen over het leſt gemelde, is de wederga van het vorige, en behelſt 15 Laden en een Schuyf, verdeelt en gevult met vierkante en langwerpige lode Bakjes, waarin bewaart en getoont worden een groot getal van vreemde of uitheemſche Zaaden en Zaadhuizen, van Bloemen en Planten, ook gedroogde Vruchten, en Boomgewaſſen, alles uit vreemde Geweſten, &c.

Deeze Liefhebbery is ten deele door mynen Schoonbroeder, en ten deele door ons vergadert, doch alleen door ons in de tegenwoordige ordre gebracht.

N°. 11. en 12.

N°. Elf en twaalf zyn de twee bovenſte groote Kaſſen aan weêrkanten van den Schoorſteen; waar van ik de onderſte deelen, zynde vier in getal, voor heen hebbe beſchreven. In deeze Kaſſen zyn begrepen en ſtaan een zeer groot getal fyne glazen, gevult met overgehaalt vocht, waar in voor bederving worden bewaart, veelerhande ſoort van vreemde en ongemeene Schepſelen, uit veele en verre Geweſten ons ter hand geſchikt, beſtaande in vliegende, zwemmende, en kruypende Land- Lucht- en Waterdieren, ook uitheemſche ontydige en andere Misgeboortens, die alle in volle poſtuur, en als levend zich vertoonen, en wy nu in 't byzonder niet zullen optellen.

Deze Kaſſen zyn afgedeelt, en in vyfderlei ordre of verdiepingen onderſcheiden, naar proportie en grootte van ieder glas en Schepſel daar in geſchikt, en waar van 't getal kwalyk kan beſchreven worden; aangezien de dagelykſche aangroei van nieuwe Vreemdigheden, die ons van tyd tot tyd ter hand komen, zulks belet; doch wy hopen (gelyk ik voor gemeldt hebbe) hier na, zo 't Godt toelaat, een breeder en omſtandiger beſchryvinge van 't geene onze Kabinetten en Kaſſen bevatten in 't licht te geeven, waarom wy deeze hier meede zullen beſluiten; alleen zal ik 'er noch byvoegen, dat deeze laatſtgemelde Liefhebbery, geheel en al door my is begonnen, en tot hier toe in ordre gebragt, en waar van wy zoo groot een getal van Veranderingen bewaren, dat ze tot noch toe onmogelyk konnen worden geplaatſt of vertoont.

Zie hier, gunſtige Lezer, een korte Schets van veele zaaken in deeze Rariteitkamer begrepen, waar meede wy hoopen aan allen, die 't wezentlyk zien zullen, of die 't gezien hebben, eenig genoegen te geeven, en by ons eenigſins te voldoen de begeerte van veele Vrienden, en nieuwsgierige Vreemdelingen, die ons ſedert veele jaaren herwaart hier toe hebben aangeport, en ons noch dagelyks voorkoomen.

Ik hoope dat dit eerſte en weinige, tot een begin en Inleidinge van onze verdre uitbreidinge, aan de goedgunſtige Liefhebberen mag behagen en de gebrekelykheden, hoe kleen of groot, door onze penne ter neêr geſtelt, gunſtelyk zullen worden verſchoont; beſluitende deze myne Beſchryvinge met eenen hartelyken wenſch, dat het beſchouwen van alle deze Wonderwerken van den grooten Godt, hun die 't zien, moge noopen tot gelyke naſpooringe, om hier door altyd te worden opgewekt tot verheerlykinge en Lof van den Almagtigen en volmaakten Schepper, en Onderhouder van alle deeze wonderen der Natuure, waar voor 't verſtand der ſterfelyken moet ſtil ſtaan, en zeggen in verwonderinge met den grooten Propheet David; *Hoe groot zyn uwe werken, O Heer! gy hebtze alle met wysheit gemaakt, het Aardryk is vol van uwe goederen.*

E I N D E.

[illegible]

½ 09

